

Inspiration og eksempler på forebyggelsespolitik

I denne materialesamling præsenteres her eksempler på politikker, der på meget forskellig vis sætter forebyggelse af seksuelle overgreb på dagsordenen. Der er tale om både seksualpolitikker med fokus på støtte og udvikling af seksualiteten hos mennesker med handicap samt om politikker der har fokus på forebyggelse af seksuelle overgreb.

Politik til forebyggelse af seksuelle overgreb

I arbejdet med at formulere en seksualpolitik er det naturligt også at drøfte personalets egne normer og adfærd. Men selvom man i det pædagogiske arbejde bruger sin egen person som 'arbejdsredskab', er det vigtigt at huske, man er professionel og at reflektere over både egen og andres adfærd og handlinger. En åben dialog er med til at sikre, at man i hverdagen ikke kommer til at overskride beboernes ønsker, og at personalets grænser og normer respekteres.

Inspiration til politik

Nedenfor er listet nogle emner, problemstillinger og spørgsmål, som kan bruges til inspiration i arbejdet med at formulere en seksualpolitik.

Personalets indsats

- Hvordan taler personalet med beboerne om seksualitet?
- Hvordan kan man bedst være med til at lære beboerne, hvad deres rettigheder er, og hvordan de kan undgå overgreb?
- Hvor meget ved personalegruppen om tegn og signaler på seksuelle overgreb - og hvordan skal der handles på dem?

Hvad gør man, når det er sket?

- Hvordan handler man på et signal om overgreb?
- Hvordan støtter personalet i praksis en beboer, der har været udsat for et seksuelt overgreb?
- Hvem støtter beboeren, og hvad består støtten i?

Hvor skal hjælpen komme fra?

- Hvordan håndterer man en situation, hvor en af beboerne har begået et seksuelt overgreb mod en medbeboer?
- Hvordan tilrettelægger personalet indsatsen i forhold til krænkeren - og er der behov for hjælp til det?
- Hvor skal hjælpen komme fra?

Kan man mistænke en kollega for overgreb?

- Hvordan håndterer personalegruppen en mistanke om, at en kollega har begået et overgreb?
- Hvordan håndterer personalegruppen det fremtidige samarbejde, hvis kollegaen frifindes eller tiltalen frafaldes?

I arbejdet med udarbejde en seksualpolitik kan man fx gøre brug af en seksualvejleder. Seksualvejlederne kan både yde individuel rådgivning og vejledning i forhold til beboere og være med til at starte en dialog om seksualpolitik. Vejlederen kan også hjælpe med at finde litteratur, spil og film om emnet.

Eksempel 1: Botilbuddet Hulegården

Hulegården i Københavns Amt er et amtsligt bo- og dagtilbud voksne udviklingshæmmede. Her er seksualpolitikken udarbejdet i et samarbejde mellem beboerne og et team af seksualvejledere på botilbuddet. Seksualpolitikens titel har brugerne bestemt.

Kald det kærlighed - seksualpolitik for botilbuddet Hulegården

Respekt:

Jeg bestemmer selv, hvem jeg vil være kæreste med:

Jeg kan selv vælge, om det skal være en mand eller en kvinde
Mine venner bestemmer ikke
Pædagogen bestemmer ikke
Mine forældre bestemmer ikke.

Jeg bestemmer selv, hvad jeg vil være med til:

Om jeg har lyst til at kysse
Om jeg har lyst til at kæle og røre
Om jeg har lyst til at bolle.

Jeg skal være ærlig:

Jeg må ikke opdigte/fortælle løgnehistorier, der går ud over andre.

Jeg skal mærke mig selv og lytte til andre:

Min kæreste
Mine venner
Dem jeg bor sammen med.

Jeg skal respektere et nej:

Jeg har ret til at sige nej - også selvom vi er kærester
Andre har ret til at sige nej
Det er ulovligt ikke at stoppe, når en anden siger nej.

Lyst og glæde:

Kæle og røre ved mig selv
Være sammen med én jeg kan lide
Kæle med min kæreste
Kysse hinanden
Hjertet banker hurtigt
Kroppen føles varm
Det er dejligt at elske
Bagefter har vi det rart
Vi kan snakke og hygge os sammen.

Jalousi:

Jeg kan godt tale og danse med andre, selvom jeg har en kæreste
Jeg kan snakke om jalousi med min kæreste
Jeg kan snakke om jalousi med personalet.

Sikker sex:

Hvis du vil undgå kønssygdomme:

Brug kondom på pikken - må kun bruges én gang
Hvis du vil undgå graviditet: brug prævention.

Etik:

Personalet skal respektere:

Det er mit liv – mit hjem
At ringe/banke på min dør
Et nej til besøg eller en snak
Jeg vælger selv, hvem jeg snakker bedst med.

Personalet skal være gode til:

At snakke med mig om følelser, kærlighed og seksualitet, fx:
- Hvordan jeg kæler med mig selv
- Hvordan jeg bruger en dildo
- Fortælle hvordan og hvor jeg kan få hjælp
- Fortælle hvordan og hvor jeg kan finde en kæreste
- At snakke med mig, når jeg er ked af det
- At gå med til lægen/gynækologen.

Seksualpolitikken er udarbejdet af mande- og kvindegrupperne samt seksualvejlederteamet på Hulegården, Københavns Amt. Læs mere på www.stopovergreb.dk

Eksempel 2: Botilbuddet Østergade Kollegiet

Dette eksempel på en forebyggelsespolitik er fra Østergade Kollegiet, der er et specialiseret botilbud for fysisk handicappede, hvor der tilbydes støtte, pleje og omsorg.

Seksualpolitik for Østergade Kollegiet

***Professionelle, som får viden - eller –
mistanke om et seksuelt overgreb har***

Forebyggelse af seksuelle overgreb:

- At alle er bekendte med og arbejder ud fra Østergade Kollegiets seksual politik
- Der afholdes bruger- kurser med jævne mellemrum, for at vedligeholde opmærksomhed og åbenhed om emnet.

Det er vigtigt at personalet er opmærksomme på:

- pårørende, ven eller medbeboer, hvis han eller hun beretter om et seksuelt overgreb – også hvis det bare er en hentydning
- at kende tegnene på, at der kan være sket et overgreb
- at tage en eventuel mistanke alvorligt
- at vide at man altid skal henvende sig til lederen ved mistanke eller tvivl, om seksuelle overgreb.

Personale i Østergade Kollegiet vil altid:

- støtte brugerne i deres ret til at sige fra
- støtte brugerne i at berette om og anmelde seksuelle overgreb
- være opmærksom på, at der kan være sket et seksuelt overgreb
- tage en eventuel mistanke alvorligt
- kende regler og procedurer for håndtering og anmeldelse af seksuelle overgreb.

Ved mistanke om straffelovsovertrædelser skal det altid politianmeldes

Kommer en medarbejder undervejs med straffelovsovertrædelse begået mod - eller af - en af vores brugere, skal der straks ske en politianmeldelse*. Desuden bør læge straks kontaktes for undersøgelse*. Medarbejderen orienterer sin leder, men kan denne ikke træffes, bør det ikke have opsættende virkning. Lederen – eller i dennes fravær en stedfortræder – retter samtidig henvendelse til amtets forvaltning. Henvendelsen bør ske telefonisk af hensyn til tidsfaktor og sikkerhed for at rette person i forvaltningen er orienteret.

Det er af stor vigtighed at personalet ikke begynder at udspørge beboeren yderligere, da dette kan have en dårlig indflydelse på politiets efterforskning.

Efterfølgende indsendes indberetningskemaet evt. vedlagt bilag med uddybende orientering til amtet. Såfremt der er tale om en habil person, der ikke ønsker forholdet indberettet, skal indberetningen ske anonymt. (Skema findes på amtets hjemmeside)

Tvilstilfælde bør også anmeldes til politiet, da kun anklagemyndighed og domstole har kompetence til at afgøre, om der er sket forhold omfattet af straffelovens bestemmelser. Det er således også politiets opgave at forestå efterforskning af mulige strafbare forhold.

For voksne skal det vurderes, hvorvidt vedkommende under hensyntagen til forholdets karakter samt det psykiske funktionsniveau selv kan beslutte, om vedkommende ønsker forholdet anmeldt til politiet. Disse voksne bør også medinddrages i beslutning om evt. kontakt til læge og underretning af pårørende/værge.

Vedrørende seksuelle krænkelser/overgreb

Seksualitet er et privat område, som skal respekteres af personalet. Den enkelte persons seksualitet drøftes derfor kun i personalegruppen, til handleplans møder m.m., hvis det giver anledning til ganske særlig bekymring, eller beboeren selv har anmodet derom. Beder nogen om hjælp, eller kan vi se, at et menneske, der ikke selv kan give udtryk herfor, bliver misbrugt eller er i nød, så har vi ikke bare ret men også en pligt til at skride ind.

Tegn på overgreb (dette er eksempler):

Fysiske tegn på seksuelle overgreb:

- Blå mærker, sår, rifter, hævelser og andre tegn på fysisk vold
- Tøj, som er revet i stykker eller forsvundet
- Rifter og ømhed omkring kønsorganerne
- Seksuelt overførte sygdomme eller graviditet

Psykiske tegn på seksuelle overgreb:

- Ændret personlighed eller adfærd. Ofret gør og siger ting, som han eller hun ikke plejer.
- Lav selvfølelse. Ofret mister troen på sig selv og bliver usikker og selvudslettende.
- Depression. Ofret bliver indadvendt og ulykkelig.
- Tilbagetrækning. Ofret mister kontakt med vennerne eller holder op med at gå ud.
- Søvnløshed. Ofret kan ikke falde i søvn, sover dårligt eller har mareridt.
- Spiseforstyrrelser. Ofret spiser ikke eller kun meget lidt. Ofret spiser usædvanligt meget.
- Tab af færdigheder eller forringet funktionsniveau. Ofret kan ikke længere gøre ting, som han eller hun kunne tidligere.
- Tab af eller forringet taleevne. Ofret kan ikke huske ord, han eller hun plejer at kunne. Ofret stammer.
- Selvskadende adfærd. Ofret slår, sparkes, kradser eller bider sig selv. Eller skader sig selv på andre måder.
- Udadreagerende adfærd. Ofret slår, sparkes, kradser eller bider andre. Eller skader dem på andre måder.
- Upassende seksuel opførsel eller overdreven fokus på sex. Ofret blotter sig eller rører ved sig selv foran andre.
- Ofret gør overdrevne seksuelle tilnærmelser til andre.

Det er vigtigt at huske, at ingen af tegnene på listen i sig selv er bevis på at der er sket et seksuelt overgreb, men ændringer i adfærden kan være et vigtigt tegn.

***Hvis du får mistanke eller viden om et seksuelt overgreb, så prøv at tage det roligt.
Det er vigtigt at handle men ikke i panik.
Seksuelt overgreb er strafbare, men det er vigtigt at du ikke selv begynder at lege
"detektiv".***

Eksempel 3: Ferie- og aflastningstilbuddet Granbohus

Personalet på Granbohus har udarbejdet en forebyggelsespolitik ud fra et arbejdsmiljøperspektiv. Politikken indeholder primært retningslinjer for personalets adfærd og arbejde for at mindske risikoen for, at en medarbejder bliver anklaget for at have krænket en beboer.

Forebyggelsespolitik på Granbohus

Granbohus i Frederiksborg Amt er et ferie- og aflastningstilbud til hjemmeboende børn og unge i alderen 0-18 år med fysisk og/eller psykisk funktionsnedsættelse.

Personlige værnemidler mod anklager

1. Ansættelsesprocedure

Vi gør opmærksom på, at vi har en politik, hvor vi forventer:

- Åbenhed og gennemsigtighed
- Dialog og kommunikation

2. Åbenhed og gennemsigtighed

- Alt, hvad du foretager dig, skal kunne ses i et blitz-sekund, uden at det kan skabe misforståelse.

3. Dialog og kommunikation

- Er du kommet i en situation, hvor du mener, det kan skabe misforståelser, så lav en skriftlig redegørelse af episoden til dagbog eller til din leder.

Personlige værnemidler - Skolegruppens handleplaner

På børneværelserne:

Når man vækker eller putter et barn, skal døren stå åben eller på klem. Man lægger sig ikke i sengen ved siden af barnet og læser eller lignende, men man kan sidde på sengekanten eller optimalt på en stol ved siden af. Der gives ikke godnatkys.

Nogle af de større børn kan blive lidt forelskede i en medarbejder. Dette kan sætte gang i fantasien, og der kan opstå misforståelser - så hvis barnet ønsker, at vedkommende skal komme ind og sige godnat, er det en god ide, at en kollega står i døren som vidne til situationen.

Når man gør et barn i stand på værelset, skal døren som hovedregel stå på klem.

På badeværelserne:

Hvis det personalemæssigt er muligt, hjælper mænd drenge, og kvinder piger med at bade.

Døren skal som hovedregel stå på klem. Det er en god ide at tale med barnet om, hvad man gør undervejs i processen, således at barnet kan følge med i, hvad der sker, og en kollega, der kommer til, kan danne sig et rigtigt indtryk af situationen.

Når et barn ligger afklædt på briksen, er det en god ide at dække til med et håndklæde, så han/hun ikke føler sig udstillet.

Hvis et barn giver sig til at onanere i fx badet, kan man, hvis det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt, lade barnet være alene en stund.

Banke på:

Man banker på døren, inden man går ind til et barn på værelset eller badeværelset, for at vise respekt for barnets private sfære.

I sofaen:

Mange børn vil gerne sidde på skødet, men ofte er det ligeså tryghedsskabende at sidde ved siden af fx med en arm om skulderen. Her må man overveje barnets alder, udviklingstrin, evne til at sidde selv m.m.

Når et barn skal trøstes:

Det kan være nødvendigt, at en voksen går med et barn på værelset for at trøste, vise nærhed og give ro. I den situation underretter man sin kollega.

Grænser:

Ligesom man skal være opmærksom på ikke at overskride børnenes grænser, skal man sige fra, hvis børnene eller visse situationer med børnene overskrider ens egne grænser – og tale med en kollega om det. I visse tilfælde vil det være hensigtsmæssigt at lave en beskrivelse af hændelsen.

På tur:

På udflugter er det vigtigt at være bevidst om, hvordan ens samvær med barnet kan opleves af udenforstående – hvem og hvorfor holder man i hånden/om skulderen – flettes der fx fingre?

Medarbejdernes påklædning:

Man skal være opmærksom på ikke at give næring til børnenes fantasi gennem sin påklædning.

Børn:

Nogle børn tilfredsstiller deres seksualbehov uden tanke for, at der er andre til stede. Disse børn skal have at vide, at det er o.k. at tilfredsstille sig selv, men at det skal ske i enerum – både for at de ikke skal opleve pædagogen som deltager i akten samt for at lære dem almindelig opførsel, som kan beskytte dem mod overgreb i andre situationer.

Vi skal også undgå, at børnene krænker hinanden. Derfor skal de ikke lege for lukket dør, og hvis man har på fornemmelsen, at der er noget 'i gære', må man sørge for, at børnene ikke er alene sammen.

I haven:

Børnene i Skolegruppen skal have badetøj eller lignende på, når de bader i badebassinet, da de er for store til at løbe nøgne rundt.

Fotografering:

Når man tager billeder, skal man tænke på, at de skal kunne ses af forældre og udenforstående uden at vække bekymring eller mistanke om pædofili. Fx tages ikke billeder af nøgne børn.

Beskrivelser af særlige situationer:

Hvis man har stået i en situation, der vil kunne misforstås, fx når den refereres af barnet, skal man lave en beskrivelse af den til kolleger og forældre.

Kollega-hjælp:

Hvis man oplever, at en kollegas adfærd vil kunne misforstås, skal man tale med vedkommende om det.

Ved mistanke:

Hvis man får mistanke om, at en kollega krænker eller misbruger et barn, skal man straks underrette forstanderen, som sørger for det videre forløb i sagen. Man skal ikke tale med sine kolleger om det og heller ikke 'lege detektiv'.